

PRRS-områdesanering Bornholm

Nicolai Rosager Weber^a, Hanne Bak ^a, Claus Larsen^b, Per Bak^b, Claus Heisel^c, Simon Åkerblom^c, Jakob Korsgaard^d, Ken Steen Pedersen^d, Kirsten Kyndesen^e

^aLandbrug & Fødevarer, ^bDanvet K/S, ^cLVK, ^dØ-vet, ^eVKST

STØTTET AF:

Svineavgiftsfonden

Hovedkonklusion

PRRS-saneringen af den bornholmske griseproduktion er den største områdesanering, der er gennemført i Danmark. Denne blev succesfuldt gennemført i perioden 2022-2024, hvor antallet af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus fra starten udgjorde 42%. I alt gennemførte 10 sobesætninger en succesfuld delsanering, og 7 sobesætninger gennemførte en totalsanering for PRRS. Desuden blev tæt på 57.000 smågrise- og 86.000 slagtegrisestipladser fordelt på 54 besætninger saneret for PRRS.

Erfaringerne fra Bornholm viser, at det er muligt at gennemføre en omfattende sanering for PRRS i et område med mange positive besætninger placeret tæt på hinanden. Det samarbejde, som både griseproducenter, deres dyrlæger og rådgivere på øen har udvist med en grundig og systematisk tilgang, godt forarbejde og konsekvent koordinering kan tjene som inspiration for de landsdele, der fortsat arbejder på at gennemføre PRRS-saneringer.

Sammendrag

Rapporten beskriver forløbet af PRRS-saneringen af de bornholmske grisebesætninger i perioden 2022 til 2024.

Bornholms griseproduktion bestod i januar 2022 af 112 besætninger, heraf 26 sobesætninger med et samlet soantal på ca. 16.500 årssøer. Den årlige produktion af slagtegrise var på ca. 525.000, som alle blev slagtet lokalt på øen.

I marts 2022 blev de første drøftelser om PRRS-sanering af de bornholmske griseproducenter opstartet, og i løbet af sommeren 2022 blev der afholdt flere møder for at planlægge strategien for PRRS-sanering af de bornholmske besætninger.

I januar 2023 blev Bornholm udpeget som PRRS-saneringsregion med Kirsten Kyndesen som administrator. Regionen blev opdelt i fire saneringsområder (Nord, Øst, Syd, Vest), og der blev udpeget en veterinær koordinator til hver region. Der blev afholdt kvartalsvise møder, hvor alle producenter og dyrlæger var inviteret til at få en aktuel status på PRRS-situationen.

PRRS-sundhedsstatus for de enkelte besætninger blev baseret på antistofundersøgelser af blodprøver og fordelt på følgende kategorier: Negativ, positiv og ukendt/uafklaret.

I løbet af 2023 blev der gennemført mange saneringer, hvilket medførte, at antallet af positive besætninger faldt i løbet af året.

Ved statusmødet i januar 2024 var situationen den, at mange besætninger var blevet saneret eller var under sanering.

I løbet af foråret 2024 blev yderligere to sobesætninger totalsaneret, og alle de opstartede delsaneringer af sobesætninger lykkedes.

I efteråret 2024 blev iværksat en antistofundersøgelse af samtlige besætninger på øen, og alle var negative, og derfor blev det konkluderet, at områdesaneringen for PRRS på Bornholm var lykkedes.

De sidste besætninger opnåede officiel negativ PRRS-sundhedsstatus i februar 2025, og Bornholm som PRRS-region fik status som færdigsaneret.

Erfaringerne fra Bornholm viser, at det er muligt at gennemføre sanering for PRRS i et større område med mange positive besætninger placeret tæt på hinanden.

Baggrund

Den nationale reduktionsstrategi for Porcint Reproduktions- og Respirations Syndrom (PRRS) blev lanceret i maj 2022 med en målsætning om at øge andelen af PRRS-antistofnegative slagtegrise- og sobesætninger [1].

PRRS-virus (PRRSV) kan smitte lokalt, blandt andet kan det spredes med vinden til nærliggende besætninger. Reduktionsstrategien lægger derfor op til en regional tilgang til sanering [1]. Som følge deraf er der i forbindelse med PRRS-reduktionsstrategien blevet etableret regioner med udgangspunkt i den geografiske beliggenhed af danske grisebesætninger, og til hver region er der udpeget lokale PRRS-ledere, som koordinerer indsatsen i regionen.

Den aktuelle PRRS-sundhedsstatus for alle danske grisebesætninger kan ses på PRRS-kortet [2], som er tilgængeligt for griseproducenter og rådgivere inkl. grisepraktiserende dyrlæger.

Som led i bekæmpelsen af PRRS har Fødevarestyrelsen udstedt en bekendtgørelse, der støtter op om PRRS-reduktionsstrategien. I bekendtgørelsen er der bl.a. krav om, at alle griseproducenter senest 1. oktober 2023 skal kende PRRS-sundhedsstatus for begge typer PRRSV for deres besætning. Kravet gælder for alle besætninger med mere end 10 søer/gylte/orner og/eller mere end 100 grise i alt [3].

I februar 2025 blev Bornholm som den første saneringsregion i Danmark erklæret fri for PRRS.

Formålet med denne rapport er at beskrive forløbet af PRRS-saneringen af de bornholmske grisebesætninger i perioden 2022 til 2024 med udgangspunkt i de lokale forhold på øen.

Materialer og metoder

Denne rapport er baseret på CHR-data og data for PRRS-sundhedsstatus trukket via PRRS-kortet [2]. Desuden anvendes registreringer indsamlet af områdeadministrator i samarbejde med de fire veterinære koordinators ved personlig kontakt til de enkelte besætningsejere og deres besætningsdyrlæger undervejs i forløbet. Data for antal slagtinger og eksporterede grise er indhentet fra Flytteregisteret og hos det lokale Danish Crown slagteri i Rønne.

PRRS-sundhedsstatus for de enkelte besætninger er baseret på antistofundersøgelser af blodprøver og fordeler sig på følgende kategorier: Ukendt, positiv og negativ PRRS-sundhedsstatus.

Blandt de involverede praktiserende dyrlæger blev det vedtaget, at de danske anbefalinger for PRRS-klassifikation, stabilisering og overvågning af sobesætninger i forbindelse med delsaneringer skulle følges [4]. Derfor blev sobesætninger med officiel positiv PRRS-sundhedsstatus underopdelt i tre grupper for at skabe yderligere overblik over situationen i de enkelte besætninger:

- a. Positiv ustabil (antistofpositiv med cirkulation af PRRSV)
- b. Positiv stabil (antistofpositiv uden cirkulation af PRRSV)
- c. Under sanering (1. sæt sentinels indsat og testet negative iht. PRRS-bekendtgørelsen) [3]

Besætninger med positiv ustabil og positiv stabil status kan ikke differentieres på PRRS-kortet, fordi begge er markeret med rød farve, mens besætninger med saneringsstatus er markeret med gul farve.

Områdeadministrator udarbejdede løbende oversigter over status for de enkelte besætninger ved hjælp af et regneark, og i disse kunne besætninger med og uden cirkulation af PRRSV differentieres, idet førstnævnte havde rød farve, mens besætninger, hvor dyrlægen meldte tilbage, at der ikke var cirkulation af PRRSV, blev markeret med orange farve. Farvemarkeringerne svarer til det, der senere blev implementeret i programmet PRRS-overblik.dk, der anvendes internt i de øvrige saneringsområder i Danmark (tabel 1).

Tabel 1: Kategorisering af grisebesætninger iht. PRRS-antistoffer og forekomst af PRRSV

Officiel PRRS-sundhedsstatus [3]	Kategorisering iht. danske anbefalinger [4]	Beskrivelse	Farve på PRRS-kort	Farve på intern oversigt (PRRS-overblik.dk)
Negativ	Negativ	Besætninger med negative PRRS-antistofresultater og/eller besætninger, som har gennemført en sanering		
Positiv	Positiv ustabil	Besætninger med positive PRRS-antistofresultater og/eller besætninger, som modtager grise fra besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus. Prøvetagning viser cirkulation af PRRSV		
	Positiv stabil	Besætninger med positive PRRS-antistofresultater og/eller besætninger, som modtager grise fra besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus. Prøvetagning viser cirkulation af PRRSV		
Under Sanering	Under sanering	Besætninger, der er ved at gennemføre en sanering for PRRS		
Ukendt/ uafklaret	Ukendt	Besætninger, der ikke opfylder krav til antistofundersøgelser for PRRS og ikke kan tildeles en PRRS-sundhedsstatus		

Resultater

Udgangspunkt

Bornholms griseproduktion bestod i juni 2022 af 112 besætninger, hvoraf 3 slagtegrisebesætninger var tomme og lukkede uden tilførsel af grise inden udgangen af 2023. Blandt de resterende 109 besætninger (CHR-numre) fandtes 26 sobesætninger, defineret som besætninger, hvor der var registreret søer i CHR-registeret. Disse 26 besætninger havde et samlet soantal på ca. 16.500 årssøer, hvoraf 44% havde en positiv PRRS-sundhedsstatus (tabel 2).

Der blev årligt slagtet ca. 525.000 slagtegrise lokalt på øen, svarende til hovedparten af de producerede smågrise. Eneste tilførsel af levende grise til øen var avlsdyr, der kom fra Avls- eller Opformeringsbesætninger med Rød SPF-status i det øvrige Danmark.

Som en ø uden tilførsel af vækstgrise fra resten af Danmark havde Bornholm derfor gode forudsætninger for en PRRS områdesanering. En områdesanering ville til gengæld blive vanskeliggjort af, at besætningstætheden var meget høj i nogle områder, ligesom leveringspligten til slagteriet kunne blive udfordret i løbet af processen, fordi en områdesanering ofte vil involvere både totalsanering af

nogle sobesætninger og eksport af vækstgrise med positiv PRRS-sundhedsstatus for at rydde et område for PRRS.

Tabel 2: Udgangspunkt ved opstart af PRRS-reduktionsplanen på Bornholm juni 2022

1. juni 2022	Antal søer	% søer	Antal slagtegrisepladser	% slagtegrisepladser	CHR-numre	% CHR-numre
Negativ	6.365	38%	28.670	19%	25	23%
Positiv	7.296	44%	58.697	40%	43	39%
Ukendt	3.085	18%	60.540	41%	41*	38%
Total	16.745	-	147.907	-	109	-

*En af CHR-numrene med ukendt status var en ventestald for slagteriet i Rønne, og den kunne og kan fortsat ikke opnå anden PRRS-deklaration end ukendt PRRS-sundhedsstatus.

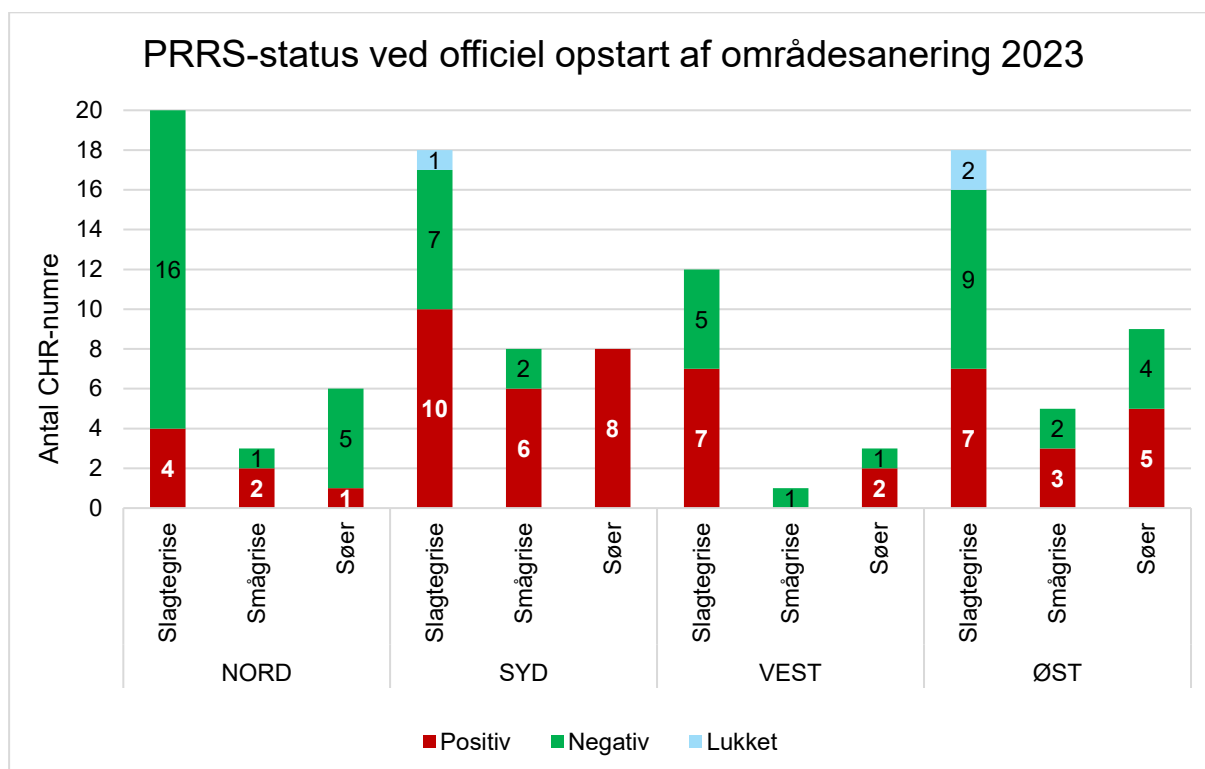
Strategi for områdesanering

I marts måned 2022 blev der i forbindelse med årsmøde for griseproducenter på Bornholm opstartet de første drøftelser om PRRS-sanering blandt de bornholmske griseproducenter. Tabel 3 giver en opsummering af områdesaneringens forløb i punktform.

I løbet af sommeren 2022 blev der afholdt flere møder mellem producenter og rådgivere, og det blev besluttet, at griserådgiver Kirsten Kyndesen skulle begynde at lave kort og oversigter over handelsforbindelser for alle øens besætninger. Ligeledes blev det besluttet, at alle besætninger i løbet af efteråret 2022 skulle undersøges for PRRS-antistoffer for at fastlægge PRRS-sundhedsstatus, idet over halvdelen af besætningerne på Bornholm havde en ukendt PRRS-sundhedsstatus.

I januar 2023 afholdt Landbrug & Fødevarer et opstartsmøde for PRRS-områdesanering, og efterfølgende blev Bornholm udpeget som PRRS-saneringsregion med rådgiver Kirsten Kyndesen fra Bornholms Landbrug og Fødevarer (senere VKST) som Regionsadministrator. I regionen blev der udpeget fire saneringsområder (Nord, Øst, Syd, Vest) og der blev udpeget en Veterinær Områdekoordinator til hvert af de fire områder. Det blev besluttet, at der skulle afholdes kvartalsvise møder i regionerne, hvor alle producenter og dyrlæger var inviteret til at få en aktuel status på PRRS-situationen. Områdeadministratoren Kirsten Kyndesen valgte derudover at udsende månedlige opgørelser over PRRS-sundhedsstatus for alle besætninger til de involverede parter i hvert saneringsområde med detaljerede informationer om samtlige besætninger, opgjort ved hjælp af registreringer svarende til PRRS-overblik.dk.

Figur 2 viser, hvordan besætninger med positiv og negativ PRRS-sundhedsstatus indenfor aldersgrupperne søer, smågrise og slagtegrise fordelte sig indenfor de fire saneringsområder i starten af 2023. Alle undtagen én af de sobesætninger, der havde positiv PRRS-sundhedsstatus, havde smågrise på samme CHR-nummer, og 10 af dem havde også slagtegrise. Nogle besætninger i kategorien "Smågrise" havde også slagtegrise.

Figur 2. Antal besætninger med positiv og negativ PRRS-sundhedsstatus i Bornholms fire saneringsområder i første kvartal 2023. Besætninger, der stadig havde ukendt PRRS-sundhedsstatus i første del af 2023 (20 besætninger) er kategoriseret efter sand PRRS-sundhedsstatus, dvs. den status, de fik efter deklaration. En af de negative sobesætninger i område Nord havde reelt set ikke søer ved opstarten, selvom der var registreret søer i CHR-registeret. Ventestalden er ikke inkluderet.

Tabel 3: Hovedpunkter i PRRS-områdesaneringen af Bornholm i kronologisk rækkefølge

2022
• Overblik over PRRS-situationen og kontakter/transporter mellem øens besætninger • Øgning i antal besætninger med kendt PRRS-sundhedsstatus (antistofundersøgelser) • Kortlægning af forekomst af PRRSV i antistof-positive sobesætninger (PCR-analyser) • Stabilisering af ustabile (PRRSV-positive) sobesætninger iht. danske anbefalinger [4], herunder MLV-vaccination af polte før introduktion, massevaccination af søer og management iht. McRebel for reduceret smittespredning internt i besætningen • Første sobesætning totalsaneret
2023
• Oprettelse af L&F saneringsregion med fire saneringsområder • En sobesætning smittet med PRRS i januar • Flere saneringer gennemføres i både so-, smågrise og slagtegrisebesætninger • Flere smågriseproducenter eksporterer grise på 30 kg for at totalsanere slagtegrisebesætninger • Aftale med slagteriet i Rønne om økonomisk kompensation for tabt arbejde pga. lavere produktion som følge af totalsanering af sobesætninger og eksport af grise ved 30 kg
2024
• Sidste sobesætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus fik negativ PRRS-deklaration i juni • Efter juli 2024 har der derfor ikke været født PRRS-positive grise på Bornholm

- De tilhørerede besætninger med vækstgrise blev enten tømt eller testet antistofnegative
- Aftale om ekstra antistofprøver i sommer/efterår
- Alle antistofprøver var negative = Områdesanering gennemført med succes!

Sanering af sobesætninger

Blandt de sobesætninger, som havde ukendt status i begyndelsen af 2022, blev 3 sobesætninger deklareret med positiv og 2 med negativ PRRS-sundhedsstatus, men den ene af de negative sobesætninger blev senere smittet med PRRSV og skiftede til positiv PRRS-sundhedsstatus i januar 2023. Dermed endte det samlede antal sobesætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus på 17, hvoraf 10 havde begge PRRSV-typer.

Der blev igangsat 10 delsaneringer med opstart i 2023, og alle delsaneringerne var succesfulde og førte til negativ PRRS-sundhedsstatus. Af de sidste 7 sobesætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus var der én, der lukkede, mens 6 totalsanererede, én allerede i 2022, tre i 2023 og to i 2024. Den ene af de 6 totalsanererede ophørte efterfølgende med at have søer (overgik til vækstgrise). Desuden ophørte en af de sobesætninger, som havde negativ PRRS-sundhedsstatus, med at have søer, så det samlede antal sobesætninger på Bornholm ved udgangen af 2024 var 23 besætninger (tabel 4 og figur 3).

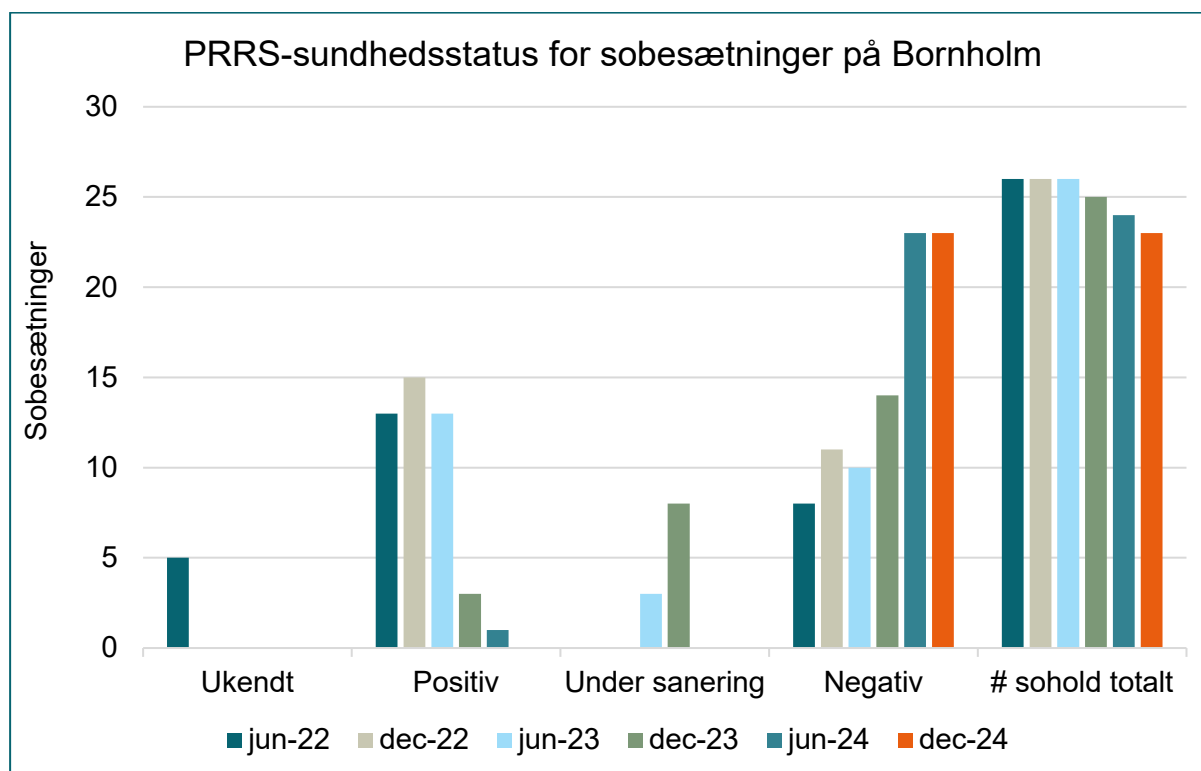
Fordelingen af besætninger med hhv. én og to typer PRRSV var sammenlignelig blandt besætninger, der delsanerede (6 ud af 10 havde begge typer) og besætninger, der totalsanererede (4 ud af 6 havde begge typer). Den besætning, der lukkede, havde begge typer. Dermed ser det ikke ud til, at hverken beslutning om at vælge del- eller totalsanering eller risiko for at måtte totalsanere efter igangsat delsanering blev påvirket af, om besætningen er smittet med én eller to typer PRRSV (med forbehold for relativt lille antal besætninger).

Blandt delsaneringerne var der 7, som brugte hjemmeavlede polte inden saneringen, mens de øvrige havde indkøbte polte. Af de 7 valgte 6 indkøb af polte under sanering, og kun én af disse gik tilbage til hjemmeavlede polte efter sanering. Ni ud af de 10 gennemførte delsaneringer blev altså gennemført med indkøbte polte, hvorfor det ikke er muligt at sammenligne succesraten med hhv. hjemmeavlede og indkøbte polte. Ni af de 10 sobesætninger, som gennemførte en delsanering, havde smågrisestald på samme CHR-nummer som søerne, men kun 5 besætninger valgte at tømme smågrisestalden som en del af saneringsforløbet, mens det for de øvrige 6 lykkedes at delsanere uden tømning af smågrisestalden. Af de 10 delsaneringer blev 8 gennemført ved LCH-metoden med blitzvaccination(er) af søerne med PRRS MLV-vaccine. Seneste vaccination blev givet 7-10 måneder, før besætningen opnåede saneringsstatus. De sidste to delsaneringer blev gennemført uden blitzvaccination af søerne, den ene besætning anvendte slet ikke vacciner mod PRRS, mens den anden vaccinerede polte med PRRS MLV-vaccine før indsættelse i sobesætningen. Der blev ikke indsamlet informationer om vaccinationsprocedurer i de besætninger, der totalsanererede.

Tabel 4: Udvikling i PRRS-sundhedsstatus for sobesætningerne på Bornholm 2022-2024

Sobesætninger; PRRS-sundhedsstatus	Ukendt	Positiv	Under sanering	Negativ	Total
Juni 2022	5	13	0	8	26
December 2022	0	15	0	11 ^a	26
Juni 2023	0	13	3	10	25
December 2023	0	3	8	14	24
Juni 2024	0	1	0	23	23
December 2024	0	0	0	23	23

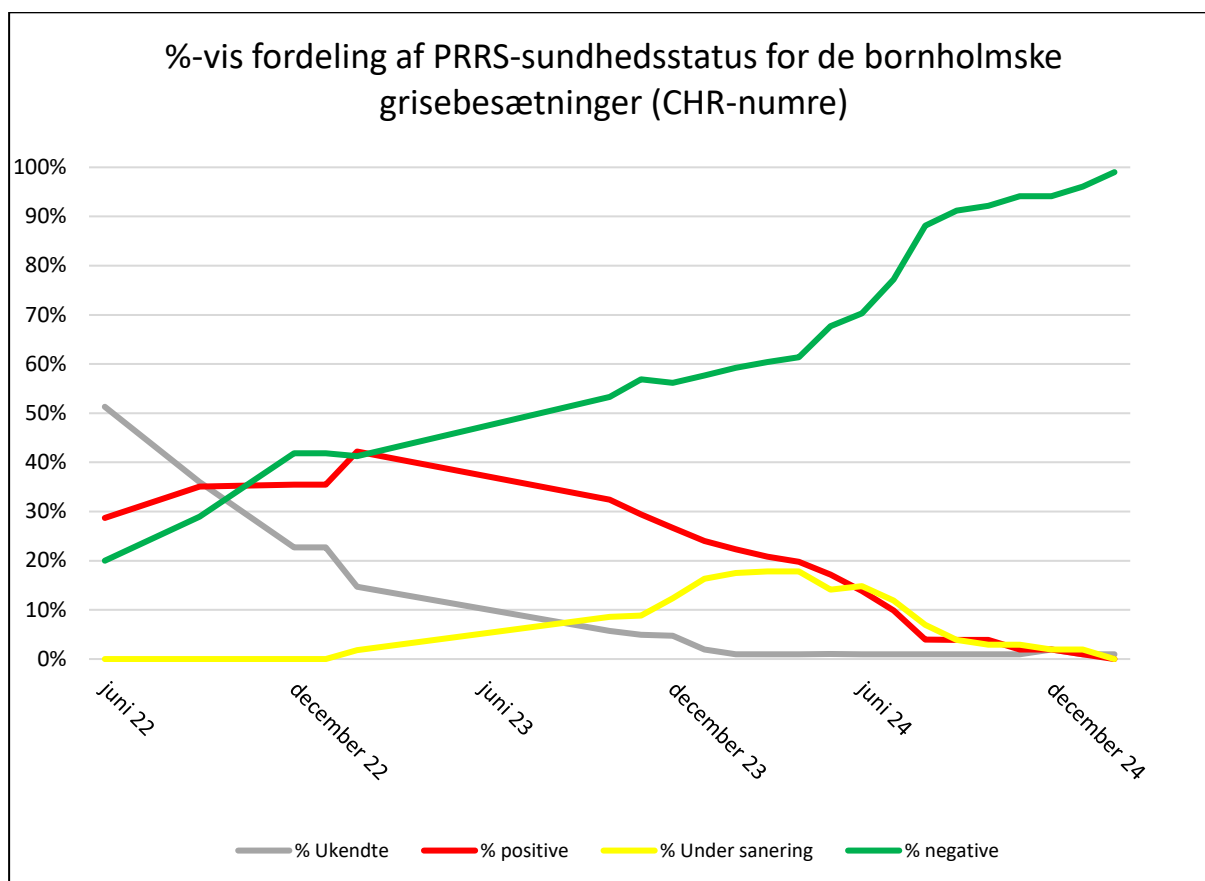
^a Én af de negative sobesætninger udsatte søerne i oktober 2022 og fortsatte som karantænestald for polte, men fordi der er registreret søer på CHR-nummeret indtil 2024, er den talt med som sobesætning til og med 2023

Figur 3: Fordeling af PRRS-sundhedsstatus for sobesætninger på Bornholm 2022 til 2024

Udvikling i PRRS-sundhedsdeklarationer

Figur 4 giver en oversigt over udviklingen af PRRS-situationen på Bornholm i perioden juni 2022 til februar 2025. Som følge af, at flere besætninger fik en officiel PRRS-sundhedsstatus i løbet af 2022, steg antallet af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus og nåede et maksimum på 42% i februar 2023. I løbet af 2023 blev der gennemført mange saneringer hvilket medførte, at antallet af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus faldt i løbet af året og udgjorde 27% ved udgangen af 2023. I løbet af foråret 2024 blev de sidste saneringer af sobesætninger afsluttet. Alle bornholmske sobesætninger havde opnået negativ PRRS-sundhedsstatus i juli 2024, og der har efterfølgende ikke været født PRRSV-positive grise på Bornholm. De tilhørende besætninger med vækstgrise blev enten tømt eller testet antistofnegative.

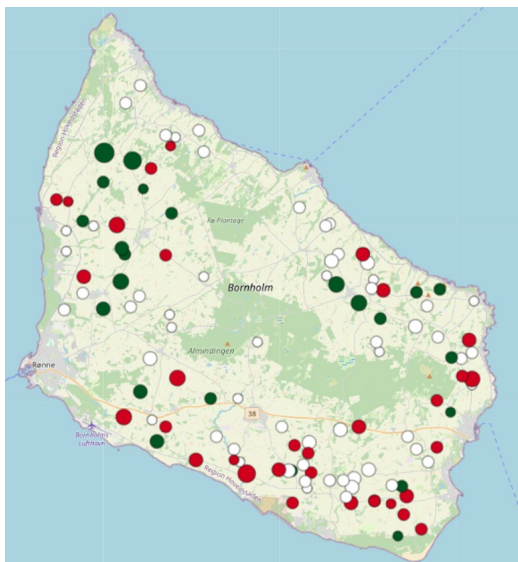

Figur 4: %-vis fordeling af PRRS-sundhedsstatus på Bornholm i perioden 2022-2024

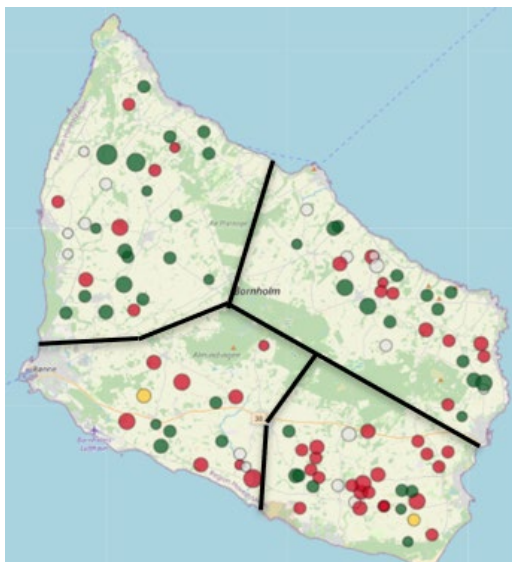
Figur 5a-d viser lokaliseringen af de bornholmske grisebesætninger med angivelse af PRRS-sundhedsstatus på forskellige tidspunkter fra 2022 til 2025. Figur 5a viser situationen, da indsatsen mod PRRS på Bornholm blev sat i gang i 2022, og PRRS-sundhedsstatus var ukendt for over halvdelen af besætningerne. Ved opstart af de 4 saneringsområder i begyndelsen af 2023 var fordelingen af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus næsten klarlagt, og det var tydeligt, at der ikke var en ligelig udbredelse af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus på Bornholm. Det var især i område syd, hvor der var mange besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus med kort afstand mellem besætningerne (figur 5b). I januar 2024 afholdt Landbrug & Fødevarer et statusmøde for alle involverede parter på Bornholm. Status var, at der var kommet kontrol over PRRS-situationen og mange besætninger var blevet eller var under sanering. Som det fremgår af figur 5c, var den vestlige og nordlige del af Bornholm tæt på at være færdigsaneret, og især i område syd var der mange besætninger, som var under sanering.

For at opnå en større sikkerhed for, at alle besætninger var negative for PRRS-antistoffer, blev det besluttet, at alle besætninger skulle undersøges via blodprøver i løbet af efteråret 2024. Resultatet af disse antistofundersøgelser var alle negative og derfor blev det antaget at områdesaneringen for PRRS på Bornholm var lykkedes. De sidste besætninger opnåede officiel negativ PRRS-sundhedsstatus i februar 2025, og Bornholm som PRRS-region fik status som færdigsaneret.

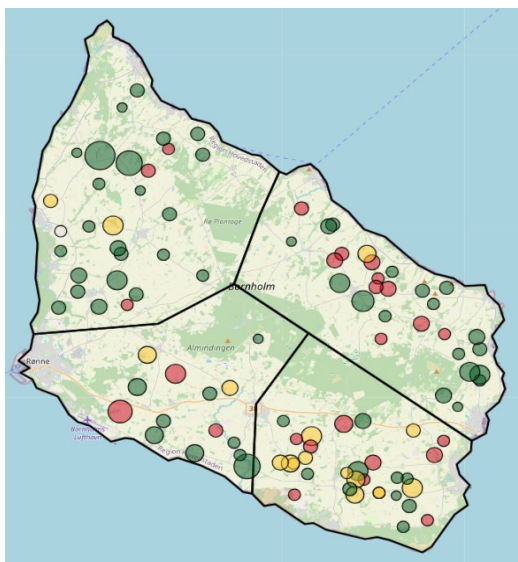
Én besætning beliggende nord for Hasle har fortsat en ukendt PRRS-sundhedsstatus, hvilket skyldes, at det er en ventestald for Danish Crown, der som følge deraf ikke kan opnå en PRRS-sundhedsstatus.

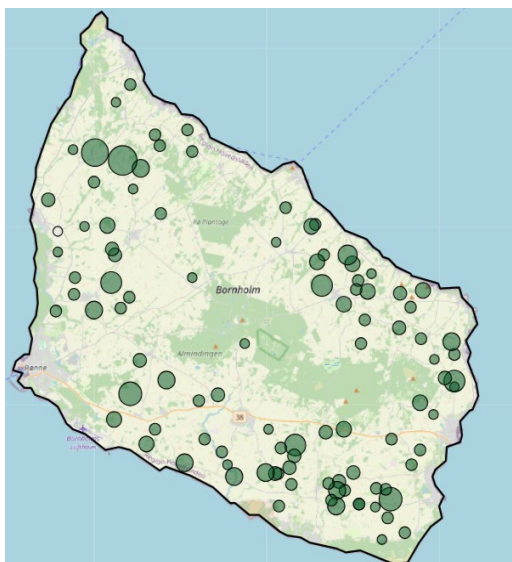
Figur 5a: Juni 2022

Figur 5b: Januar 2023

Figur 5c: Januar 2024

Figur 5d: Februar 2025*

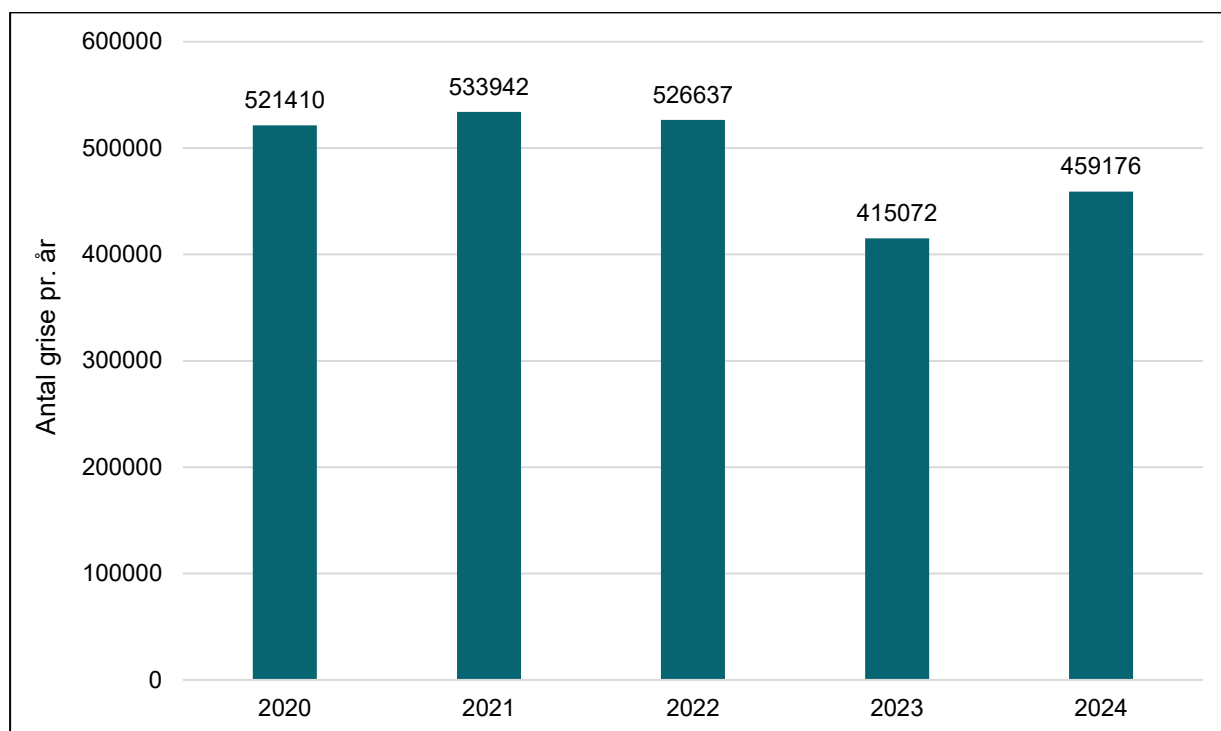
Hvid	Ukendt PRRS-sundhedsstatus
Rød	Positiv PRRS-sundhedsstatus
Gul	Under sanering for PRRS
Grøn	Negativ PRRS-sundhedsstatus

*Besætningen med ukendt PRRS-sundhedsstatus er en ventestald til slagteriet i Rønne

Slagtninger

For at det kan være rentabelt at have et slagteri på Bornholm, er der lavet en fælles aftale mellem griseproducenterne og Danish Crown om, at der skal leveres mindst 500.000 slagtegrise pr. år. I perioden med områdesanering for PRRS kunne producenterne ikke overholde deres del af aftalen. Figur 6 viser, at der i både 2023 og 2024 blev leveret omkring 100.000 slagtegrise mindre end de foregående

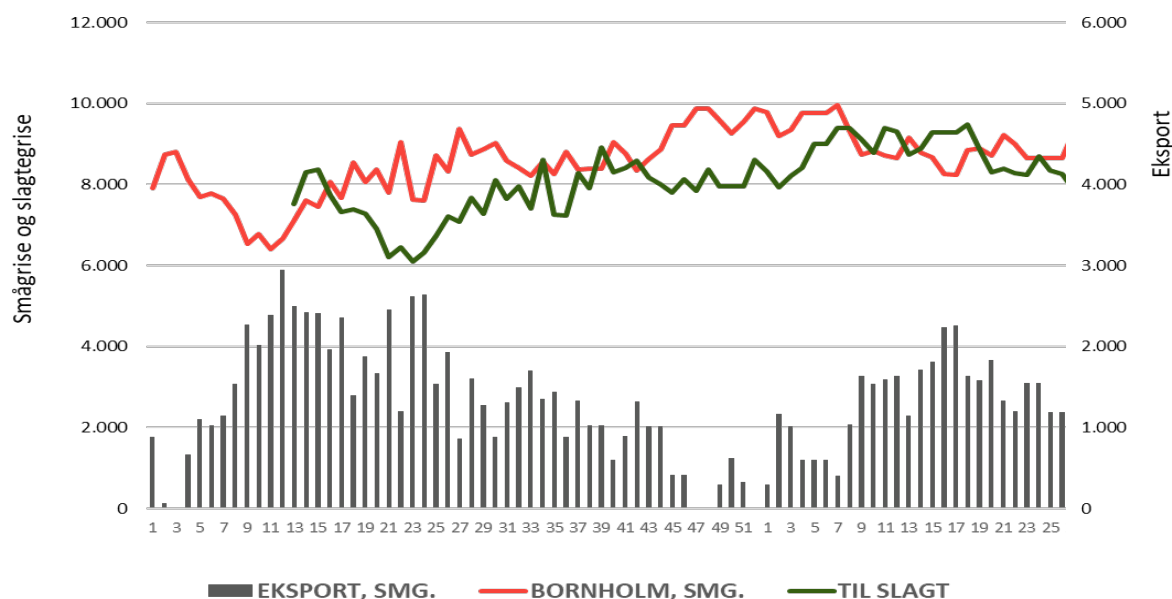
år. For at sikre en fortsat stabil arbejdsstyrke på slagteriet blev der lavet en aftale om, at griseproducenterne kompenserede slagteriet for lønudgifter til medarbejdere, der ikke havde nogle opgaver for slagteriet i 2023-2024 på grund af manglende leverancer af grise. Dette gjorde, at slagteriet kunne undgå fyringer og dermed havde et tilstrækkeligt antal medarbejdere til at håndtere de 500.000 grise om året efter områdesanerings gennemførelse.

Figur 6. Årlig transport af grise til slagteriet i Rønne 2020-2024. Kilde: svineflyt.fvst.dk

Totalsanering af 6 sohold var en medvirkende årsag til, at griseproducenterne ikke kunne levere det lovede antal slagtegrise i 2023 og 2024. For de besætninger, der totalsanererede for PRRS, gik der 2-3 uger, hvor stalden stod tom, inden der blev sat nye gylte ind. Alle de sobesætninger, der gennemførte en totalsanering, havde polte opstaldet på en anden ejendom, hvor de blev insemineret, så de var klar til indsættelse i sobesætningen for at reducere tomgangsperioden mest muligt.

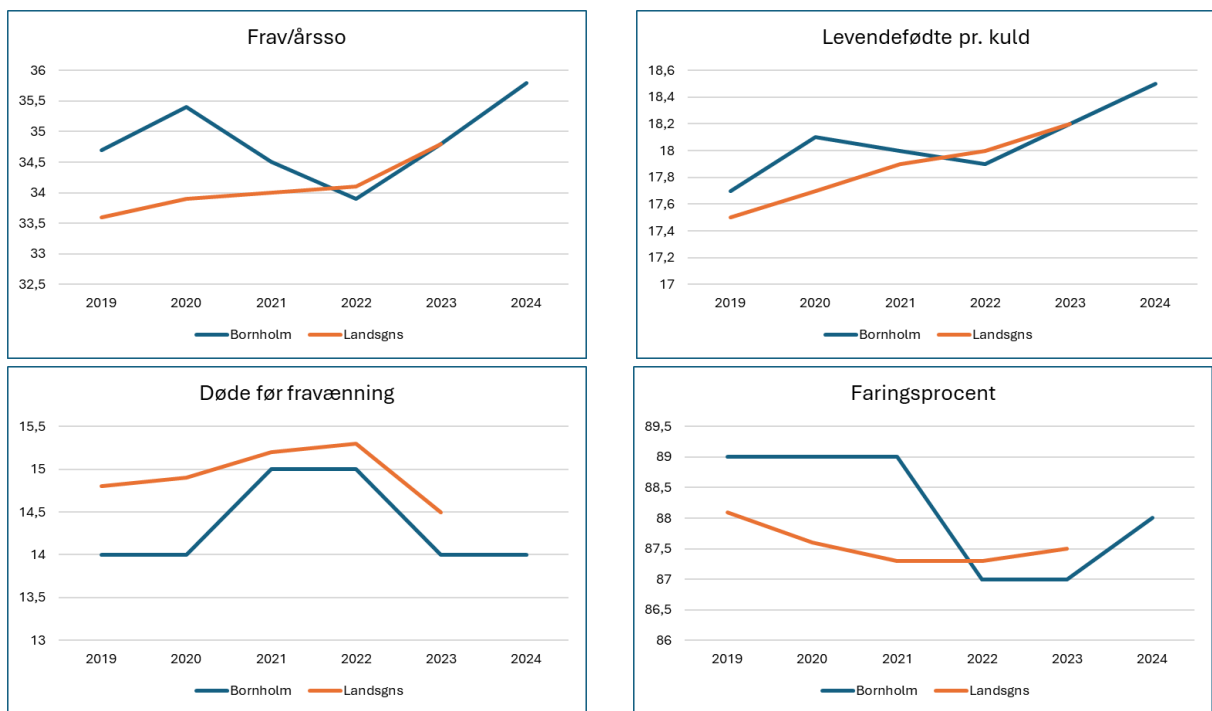
For at reducere antal grise med positiv PRRS-sundhedsstatus i områder, hvor flere besætninger var i gang med saneringer, blev en del smågrise eksporteret ved 30 kg både i 2023 og 2024, hvilket også medførte en reduktion i antal grise, der kunne leveres til slagteriet i Rønne. For at lette slagteriets planlægning blev der løbende udarbejdet prognoser for eksport af smågrise og forventet antal leverede grise (figur 7).

Figur 7. Smågriseproduktion, slagtninger og eksport pr. uge under områdesanering 2023-2024.
Eksempel på prognose udarbejdet af VKST.

Produktivitet og antibiotikaforbrug

Da områdesaneringen af Bornholm gik i gang, var der en generel forventning om, at totalt fravær af PRRS på øen ville medføre en bedre produktivitet og et lavere forbrug af antibiotika i forhold til udgangspunktet med en relativt høj prævalens af både so- og vækstgrisebesætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus. Indsamlede data fra VKST for 2019-2024 [5] viser en forbedring i udvalgte nøgletal, men stigningen i produktivitet på Bornholm er indtil videre ikke højere end stigningen i landsgennemsnittet [6] (figur 8), medmindre forbedringen i produktivitet på landsplan mod forventning stagnerer (2024-tallene for landsgennemsnit i produktivitet er ikke tilgængelige i skrivende stund). Der kan altså på nuværende tidspunkt ikke påvise bedre produktivitet i forbindelse med, at Bornholm er blevet fri for PRRS, men undersøgelsen bør gentages, når 2025-tallene er klar. Samtidig skal det dog tages i betragtning, at totalsaneringerne og overgang til indkøbte polte kan have medført en genetisk fremgang, som også vil afspejles i produktiviteten, hvorfor en eventuel stigning i produktivitet i forhold til landsgennemsnittet ikke udelukkende vil skyldes udryddelsen af PRRS. I forbindelse med totalsanering af sobesætninger er der desuden foretaget forskellige renoveringer og ændringer, eks. skift af fodringssystem for drægtige søer i flere besætninger, og mange besætninger har strammet op på management i farestalden med indførsel af McRebel(-lignende) arbejdsprocedurer, hvilket også må forventes at have en positiv effekt på produktiviteten. Mht. antibiotikaforbrug antages det, at der heller ikke kan påvises en forskel ved brug af 2024-data, men data for 2022-23 og 2024-25 bør analyseres, når de er foreliggende. Også disse tal skal dog sammenlignes med data for hele landet/resten af DK for at sikre, at udviklingen på Bornholm ikke blot afspejler en generel tendens i hele landet.

Figur 8. Udvikling i gennemsnitlig produktivitet for sobesætningerne på Bornholm før, under og efter områdesanering for PRRS i sammenligning med landsgennemsnittet for Danmark.

Kilder [5] og [6].

Brug af poltekarantæner

Det er ikke registreret, hvor mange af sobesætningerne, der brugte karantæne til egne eller indkøbte polte ved opstart af PRRS-eliminationsplanen, men flere sobesætninger skiftede fra polte af egen avl til indkøbte polte i forbindelse med saneringsprocessen. I skrivende stund bruger 5 af Bornholms 23 sobesætninger polte af egen avl, og de hjemmeavlede polte går ikke gennem en karantæne, før de bliver indsat i sobesætningen. Blandt de 18 besætninger, som indkøber polte, har 4 fælles karantæne, 9 har egen karantæne på andet site og 5 har karantæne i samme staldanlæg som sobesætningen. Der er med andre ord ikke nogen sobesætninger på Bornholm, som sætter polte, der ikke stammer fra Bornholm, direkte ind i sobesætningen uden karantæne, hvilket øger sandsynligheden for, at øen kan holde sig fri for PRRS i fremtiden. Samtidig er en af øens sobesætninger i proces med at blive godkendt som avlsbesætning, og den vil dermed kunne levere polte til de af sobesætningerne, som kører med samme genetik, hvilket yderligere vil mindske risikoen for re-introduktion af PRRS til Bornholm.

Ingen sobesætninger på Bornholm indsætter indkøbte polte direkte ind i soholdet uden karantæne, uanset poltenes oprindelse, hvilket øger sandsynligheden for, at øen kan holde sig fri for PRRS i fremtiden.

Konklusion

PRRS-saneringen af den bornholmske griseproduktion er den største områdesanering, der er gennemført i Danmark. Den blev succesfuldt gennemført i perioden 2022-2024, hvor antallet af besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus fra start udgjorde 42%. I alt gennemførte 10 sobesætninger en succesfuld delsanering og 7 sobesætninger en totalsanering for PRRS, og omkring 57.000 smågrisestipladser og 86.000 slagtegrisestipladser fordelt på 54 besætninger blev saneret for PRRS.

Erfaringerne fra Bornholm viser, at det med godt forarbejde, systematisk tilgang og konsekvent koordinering er muligt at gennemføre sanering for PRRS af et stort område med mange besætninger med positiv PRRS-sundhedsstatus placeret tæt på hinanden. Forløbet med PRRS-sanering af Bornholm vil kunne bruges som inspiration for de landsdele, der er i gang med at gennemføre PRRS-saneringer.

Referencer

1. Landbrug & Fødevarer, Den Danske Dyrlægeforening og Fødevarestyrelsen (2022): Strategi til reduktion af Porcin Reproduktions- og Respirationssyndrom (PRRS) hos grise i Danmark. D. 3. maj 2022. <https://svineproduktion.dk/aktuelt/temaer/-/media/2098DD01D3854B71A3FB7FCF7F665F1E.ashx>
2. SEGES Innovation (2023): PRRS-kort. www.landmand.dk
3. Anonym (2023): Bekendtgørelse om porcin reproduktions- og respirationssygdom (PRRS). BEK nr. 997 af 29/06/2023. www.retsinformation.dk.
4. Nicolai Rosager Weber, Elisabeth Okholm Nielsen, Hanne Bak, Bjørn Lorenzen, Mette Fertner, Anne-Grete Hassing-Hvolgaard og Lars Erik Larsen (2024): Anbefalinger for PRRS klassifikation, stabilisering og overvågning af sohold i forbindelse med delsanering. Manual version 2.0, PRRSreduktion.dk d. 24. februar 2024.
5. Kirsten V. Kyndesen (2025): Områdegennemsnit offentliggjort ved årsmøder for griseproducenter (VKST).
6. Heidi Lund Hyttel (2024). Landsgennemsnit for produktivitet i produktion af grise i 2023. Notat 2408, Landbrugsinfo.dk d. 24. juni 2024.